

Kobica protivici
JEDINIŠTVO „ŽIVOTA“
2/147

A.P.P.

:: ŽIVOT ::

Broj I.

LISTOPAD 1919 - God. I.

Prirodoslovci i kršćanstvo.*)

Danas je mnogima kao dogma, da se eksaktne znanosti, a napose prirodoslovlje, ne mogu da slože s kršćanstvom. Rezultati su, kažu, prirodnih znanosti oborili zgradu sazidanu na stijeni Petrovoj, a prirodoslovci, pogotovo prvaci, listom su se odmetnuli od zastarjelih kršćanskih nazora i stvorili nov, znanstveni nazor o svijetu, skroz protivan kršćanstvu. Jedan od protagonista u borbi proti Crkvi, poznati Ernst Häckel, u svojim „Welträtselima“ govoreći o nepremostivoj protimbi između prirodnih znanosti i vjere kaže: „Uz moju tvrdnju pristaju gotovo svi moderni istraživači prirode, koji su uopće voljni i toliko srčani da se izjave za zaokruženo filozofijsko uvjerenje“.

Ta se pjesma ponavlja u nebrojenim varijacijama, pa ćeš modernog čovjeka iznenaditi tvrdnjom, da baš nije tako. I doista nije tako. Krupna je neistina, da su prvaci na području prirodoslovnog istraživanja sami bezvjerci i bezbošci. Upravo je protivno istina, kako ću dokazati nizom članaka u ovom časopisu. Nego kad bi i bili svi prirodoslovci bezvjerci i ateiste, još otud ne bi slijedilo, da je njihov svjetovni nazor istinit. Jer čim počne prirodoslovac govoriti o stvarima, što se odnose na religiju, u isti mah ostavlja svoje područje i prelazi na tude, na kojem

*) Gl. J. Donat S. J., Die Freiheit der Wissenschaft. Ein Gang durch das moderne Geistesleben. Innsbruck 1910.

ni jedan od stotine nije kompetentan da sudi. Bijele su vrane naimé oni prirodoslovci, koji su dovoljno oprazovani u filozofiji ili čak u teologiji, a baš su ove dvije znanosti prve i jedine zvane, da izreknu sud o pitanjima transcendentalnima, kao što su Bog, duša, čudo i dr. Eksaktna znanost opaža materijalne pojave, pravi eksperimente, računa, od pojedinih opažanja postavlja t. zv. prirodne zakone i t. d. Ona ne smije i ne može logički dalje segnuti, nego što dopire opažanje i neposredni logički zaključak. S toga na pr. prirodopisac prelazi na područje filozofije, kad tvrdi, da je materija vječna. Nikakvim sredstvima eksaktne znanosti ne može se dokazati vječnost materije. Isto vrijedi i za ostale tvrdnje i „postulate“ prirodnih znanosti, koji se protive kršćanstvu.

Dakle: kad bi i svi prirodoslovci, pa i oni najveći, tvrdili, da se rezultati njihove struke ne dadu spojiti s vjerom, ne bi otuda upravo ništa slijedilo. To bi bilo baš kao kad bi svi opančari složno sudili, da je kemija je lna suvišna znanost. (Ne sutor ultra crepidam!).

Ali, kako rekoh, nije istina, da su svi prirodoslovci bez vjerci, a pogotovo nije istina da su to bili svi ponajglavniji. Ogledajmo u tom pogledu XVII. i XVIII. vijek.

Tri zvijezde prvog reda sjaju na nebištu modernih prirodnih znanosti: to su Kopernik, Kepler, Newton.

Kopernik. (+1543) katolički svećenik, začetnik je novije astronomije. Svoje glavno djelo, kojim je oborio aristotelsko-ptolomejsko shvaćanje o svjetском sustavu, prikazao je papi Pavlu III. *) Jedan povjesnik astronomije (Mädler, *Gesch. d. Himmelskunde* I, 628) veli za njega: „Bez Kopernika ne bi se pojavio Kepler, bez Keplera Newton“.

Kepler (+1630) završivao je svoja ponajljepša astronomska djela hvalospjevom Bogu. „Velik je Go-

*) De revolutionibus orbium caelestium libri VI.

spod naš i velika je moć njegova, a mudrost njegova bez broja. Hvalite ga, nebesa, hvalite ga, Sunce, mjeseci i planeti . . . Hvali i ti dušo moja, Gospoda, stvoritelja svojega, dok možeš!“ (Harmonices mundi V, 9).

Newton (+1727) je u glasovitom djelu „Philosophiae naturalis principia mathematica“ dokazao one silne zakone o privlačivosti masa, koja spaja nebeska tijela i ravna njihovo kretanje. Taj toliki učenjak, koji je Keplerove zakone i Kopernikovu hipotezu znanstveno utvrdio, donosi u spomenutom djelu dokaze za egzistenciju Božju pa se divi moći i mudrosti Boga, koji je svemir tako divno uredio. Za Newtona kažu da bi otkrio glavu, kad bi se god spomenulo ime Božje.

Znameniti prirodoslovac Galilei, unatoč neugodnostima, što ih je imao radi svojih nazora i radi načina, kako ih je branio, bio je i ostao je do smrt praktičan i uvjeren katolik.

Kristijan Huyghens (+1695) ide u red najvećih fizičara novijeg doba. On je ustanovio, da se svjetlo osniva na valovitom gibanju. O Bogu govori na pr. u svojem „Kosmotheorosu“ s velikim poštovanjem

Irac Robert Boyle (+1692) mnogo je privrijedio fizikalnoj znanosti, no glavno mu je područje kemija, kojoj je utro puteve, da postane samostalna znanost. Mnogo naliči Newtonu, na pr. po tome, što je poput njega iz ljubavi k znanosti i istraživanju ostao neženja, a osobito svojim dubokim religioznim osjećanjem i uvjerenjem. „Uz Sveto Pismo sve su ljudske knjige, pa i najbolje, tek kao planeti, koji sve svoje svjetlo dobivaju od Sunca“. Na umoru učinio je zakladu za apologetska predavanja, koja se još i danas drže.

U prilog našoj tvrdnji mogli bismo da navedemo još mnoge znamenite prirodoslovce XVII. i XVIII. vijeka,

kao što su: Francis Bacon de Verulam (+1726), koji je mnogo doprinio pobjedi empiričke metode, W. Hartvey (+1658), koji je otkrio kolanje krvi, A. v. Haller (+1777), pa J. Bernonilli (+1728), jedan od najvećih matematičara, za kojega piše njegov veliki učenik Euler: „Ivan Bernonilli“, suobretnik najtežeg od svih računa,*), veliki matematičar, žalio je u starosti, što je toliko godina posvetio znanostima, a tako malo sati religiji. Preporučuje svojem posljednjem učeniku, neka se drži riječi Božje, koja je jedina riječ života. Meni je ovo svjedočanstvo mog velikog učitelja priopćio jedan slušač, kojemu je on na rastanku dao ovaj savjet“.

Jednog ćemo još učenjaka napomenuti, Karla Linnéa (+1778), osnivača nove botanike. Poput mnogih velikih prirodoslovaca, koji su nepristrano istraživali prirodu, našao je i on Boga u njoj. U svojim djelima (na pr. *Systema naturae*) često se podaje ushitu zarad dobrote mudrosti i ljepote Božje, što se odrazuje u prirodi. Poput psalmista priznaje on Boga začetnikom svemira, slavi njegovu mudrost, uznosi moć njegovu, hvali Prvoviđnost . . .

Spomenuti prirodoslovci prvaci su svoje struke u XVII. i XVIII. vijeku, udarili su temelje velikoj zgradi prirodnih znanosti — a bili su uvjereni kršćani. I sad čujte, kako moderni fanatici iskrivljuju povijest! Jedan od njih piše: „Tko je shvatio samo elemente prirodnog istraživanja, jedinstvenost i strogu pravilnost prirodnih sila a usto je bistre glave, taj će sam od sebe postati monist, a drugima i nema pomoći.“**) Reče i ostade živ! Dakle Kopernik, Kepler, Newton, Bacon, Linné i drugi veliki kršćanski prirodoslovci nisu ni malo proniknuli u elemente prirode, oni, koji su položili osnove, na kojima i danas počiva zgrada znanosti! Proniknuli su u te elemente istom opskurni pigmeji,

*) t. j. integralnoga. O. p.

**) L. Plate, *Ultramontane Weltanschauung und moderne Lebenskunde* (1907)11.

za koje znanost i ne zna, a glavna im je kvalifikacija što su — monisti, bezvjerci!

Reći će tkogod, da nije čudo, što su oni stariji velikani bili kršćani: bio je takav ambijenat; no sasvim je drukčije u 19. vijeku: veliki prirodoslovci listom pristaju uz materijalizam.

Odgovarahu: 1. ne čine dakle prirodoslovca bezvjercem rezultati prirodnih znanosti, već ambijenat; 2. da su veliki prirodoslovci 19. vijeka bili svi ili gotovo svi materijalisti, dakle ateisti, može tvrditi samo onaj, koji crpe svoje znanje iz kojekakvih bojovnih popularnih listića. Ovu zabludu pobio je sjajno Kneller kritičnom studijom, u kojoj je istražio nazore o vjeri znamenitih prirodoslovaca 19. vijeka.*) Rezultat je njegova istraživanja upravo porazan za materijaliste: baš oni prirodoslovci, koji su prokrčili svojoj struci nove staze i najviše privrijedili prirodnim znanostima, bili su barem teisti, a premnogi su bili uvjereni kršćani i praktični katolici. To je jedna dokazana činjenica, koju može da poreče samo neznalica i onaj, u kojega je prva dogma: prirodoslovac, ako hoće da bude učenjak, mora biti ateist.

O prirodoslovcima 19. vijeka raspravljat ćemo u slijedećim brojevima Života.

Miroslav Vanino D. I.

Život.

U početku bješe Riječ i Riječ bješe kod Boga, i Bog bješe Riječ . . . . U njoj bješe život, i život bješe svjetlost ljudima. I svjetlost u tami svijetli, i tama je ne obuže . . . I Riječ tijelom postade . . . Tko vjeruje u Sina, ima život vječni . . . Tako je Bog ljubio svijet, da je Sina svoga jedinorodnog dao, da nijedan, koji vjeruje u njega, ne pogine, nego da ima život

*) K. A. Kneller S. I., Das Christentum und die Vertreter der neueren Naturwissenschaft. 3. izd. 1912., Herder.